

УДК:712

SAMARQAND VILOYATI QISHLOQLARINING LANDSHAFT YECHIMLARI

*Masaradinov Farxod**Shaharsozlik va landshaft arxitekturasi magistranti.
Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti,
Samarqand, O'zbekiston*

Annotatsiya. Ushbu maqolada Samarqand viloyati qishloqlari bosh rejalarining landshaft yechimlari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, Samarqand viloyati sharoitida qishloq landshaft arxitekturasi bugungi holati tahlili asosida mavjud yutuq va kamchiliklar o'rganildi. Ularni umumlashtirilib, zamonaviy landshaft me'morchiligi va dizaynini shakllantirish va rivojlantirish yo'llari va chora-tadbirlari keltirilgan.

Аннотация. В данной статье рассматриваются ландшафтные решения генеральных планов сел Самаркандской области. При этом на основе анализа современного состояния сельской ландшафтной архитектуры в условиях Самаркандской области изучены имеющиеся достижения и недостатки. Обобщая их, представлены пути и меры формирования и развития современной ландшафтной архитектуры и дизайна.

Abstract This article discusses landscape solutions of the master plans of villages of the Samarkand region. At the same time, based on the analysis of the current state of rural landscape architecture in the conditions of the Samarkand region, the existing achievements and shortcomings are studied. Summarizing them, the ways and measures of formation and development of modern landscape architecture and design are presented.

Kalit so'zlar: Samarqand viloyati, qishloq, arxitektura, shaharsozlik, obodonlashtirish, landshaft yechimlari, landshaft arxitekturasi, tabiiy elementlar, relyef, bog'dorchilik, zamonaviy landshaft

Ключевые слова: Самаркандская область, село, архитектура, градостроительство, благоустройство, ландшафтные решения, ландшафтная архитектура, природные элементы, рельеф, озеленение, современный ландшафт.

Keywords: Samarkand region, village, architecture, urban planning, landscaping, landscape solutions, landscape architecture, natural elements, relief, landscaping, modern landscape.

Samarqand viloyati qishloqlari bosh rejalarining landshaft yechimlari ko'rib chiqish, shu bilan birga, Samarqand viloyati sharoitida qishloq landshaft

arxitekturasi bugungi holati tahlili asosida mavjud yutuq va kamchiliklari o'rganilmoqda. Qishloqlar landshaftini zamonaviy landshaft arxitekturasi bo'yicha shakllantirish va rivojlantirish yo'llari va chora-tadbirlarini olib borish. Samarqand viloyati qishloqdari va qishloqlar landshaft arxitekturasi shakllanish asoslarini o'rganish bugungi zamon talablaridan biridir.

Zamonaviy landshaft me'morchiligi va dizaynini shakllantirish va rivojlantirish yo'llari va chora-tadbirlari qo'yidagicha keltirilgan.

-qishloq landshaft arxitekturasi va uning tarkibiy qismlarini tahlil qilish;

-Samarqand viloyati qishloqdari sharoitida landshaft arxitekturasi hozirgi holatini aniqlash;

-qishloq magistral avtomobil yo'llarining landshaft arxitekturasi tahlil qilish va uni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish;

Samarqand viloyati sharoitida qishloq landshaftlari arxitekturasi shakllantirish va rivojlantirishning samarali usullarini ishlab chiqish va amalga oshirish, ayni paytda qishloq aholisining turmush darajasini respublikamiz shahar aholisining turmush darajasiga yetkazish borasida katta ishlar amalga oshirilmoqda. Hududlardagi tuman markazlari arxitekturasi, tashqi muhitni yaxshilash borasidagi ishlar yanada ko'rkamlashib bormoqda. Biroq, tan olish kerakki, Samarqand viloyatining ayrim tumanlarida qishloqlar tarqoq holda, buning ustiga tog' va tog' oldi hududlarida joylashgan. Lekin shuni e'tirof etish kerakki, Samarqand viloyatining ayrim hududlarida qishloqlar tarqoq, ular tog'li va tog' oldi hududlarida joylashgan.[1]

Qishloq aholi punktlaridagi qishloq ho'jaligi korxonalarini tasarrufiga kiruvchi ho'jalik ichidagi agrosanoat ishlab chiqarish obektlariga, qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlaydigan korxonalar, qishloq xo'jalik texniqasi va avtotransportini tamirlash, ularga texnik xizmat ko'rsatish va saqlash korxonalarini, qishloq ho'jalik mahsulotlarining omborxonalarini va saqlash punktlari, chorvachilik, parrandachilik, hayvonotchilik fermalari, ozuqa tayyorlash punktlari, hovuzchilik, baliqchilik ho'jaliklari, veterinariya muassasalarining xududlarini me'moriy- rejaviy, muhandislik va landshaft manzaraviy tashkillashtirish masalalari ham qishloq landshaft arxitekturasi shakllantirish vazifalariga kiradi. Qishloqlarimizni obodonlashtirish, xalqimiz turmush sharoitini yaxshilash bo'yicha sharaflilar vazifalar turibdi. Bu, o'z navbatida, qishloqda qurilish sifatining oshishi, qishloq me'morchiligi va landshaft arxitekturasi va dizaynining yuksak badiiy darajaga ko'tarilishi bilan bog'liqdir.

Bugungi kunda qishloq aholi punktlarining memoriy-shaharsozlik yechimlari, qishloq turar-joy va jamoat binolarining loyihalarini ishlab chiqishga respublikamiz ilmiy-tekshirish va loyihalash institutlari, olimlar, tegishli mutaxassis kadrlar, me'morlar, quruvchilar, qishloq ho'jalik xodimlari jalb qilingan. Turar-joy binolari soxasidagi an'anaviy xalq me'morchiligi o'rganilgan, qator namunaviy, individual va

tajriba loyihalari ishlab chiqilgan.[1] Yassi, qiyalik, pog'onasimon va tik ko'kalamzorlashtirish tajribalaridan, soya-salqin hosil qilishning ananaviy usullaridan, voish va ishqomlar qurish sanatiidan foydalanish ham qishloq landshaft arxitekturasini shahar landshaftidan farqlash imkoniyatini beradi.



1-rasm. Tog` va tog` oldi hududlaridagi qishloq landshafti.¹

Qishloq ko'chalari va xiyobonlari joylashgan joyi ham da mavqeyiga qarab turlicha bo'ladi. Uning eni shunga mos ravishda belgilanib, ko'chalarni ko'kalamzorlashtirish va landshaft arxitekturasini vazifalari ham ularning turi hamda oriyentatsiyasi va joylashgan o'rniga bog'liqdir. Ko'chalar va xiyobonlardagi ko'kalamzorlarning asosiy vazifasi -bu aholini changlar, shamollar, shovqin va quyosh nuri taftidan himoya qilishdir. Ayni paytda, ko'chalarning me'moriy-badiiy va landshaft yechimlarining saviyasi ham katta ahamiyatga egadir Ko'chalarni, asosan, ko'rinishi muntazam to'g'ri shakllarga ega boigan baland o'suvchi dov-daraxtlar (lipa, topol, klyon, yasen va boshqalar) bilan ko'kalamlashtirish tavsiya etiladi. Ko'chalarni ko'kalamlashtirishning eng oddiy turi bu ko'chani harakatlanish chetki qismi va trotuar o'rtasidagi masofa, ya'ni yashil polosaga qatorlab, oralig'i teng daraxtlar o'tqazib chiqishdir.[2]

Ushbu yashil chiziqqa bir qator daraxtlar ekilganda uning kengligi 3 m, ikki qatorli daraxt ekishda esa 5 m ga teng. Tafsilotlar ko'p bo'lgan keng markaziy ko'chalarda bu chiziqning kengligi 7,5 metrga etadi. Bunday hollarda, ko'chani chetidan bir qator daraxtlar ekilgan maydonga turli o'lchamdagi, balandlikdagi va shakldagi daraxtlar va butalar ekilgan bo'lishi mumkin. Ba'zi hollarda, gullar maysazorning orqa tomoniga, yulka chetiga yaqinroq ekilgan bo'lishi mumkin.

Chorrahalar, ko'cha burilishlari va piyodalar o'tish joylari oldiga o'tqazilgan daraxt va butalar haydovchilar va piyodalar ko'rishini to'sib qo'ymasligi, svetoforni

¹ <https://www.google.com/search?q=qishloq+landshaft+arxitekturasini>

to'sib qo'ymasligi va ko'rsatkichlarni o'rnatmasligi kerak. Tashqi yoritish ustunlarini ko'chalar orasidagi harakat yoylarini ajratuvchi yashil chiziqqa o'rnatish maqsadga muvofiqdir. [3]

Yo'lni ajratib turuvchi yashil chiziqda odatda yo'llar unchalik keng bo'lmaganida butalar va maysazorlar, yoylarning kengligi har bir yo'nalishda 2-3 yo'nalishda bo'lganda daraxtlar va maysazorlar, harakatlanish joylarida esa pastak butalar va maysazorlar bo'ladi. gulzorlar ekilgan. Agar piyodalar va yo'laklarning kengligi katta bo'lsa, maxsus modulli yashil kompozitsiyalar, gul yotoqlari yoki gullarning alohida guruhlari, o'rtada past mixborders shakllanishi mumkin. Agar ularni tuproqqa ekish imkoni bo'lmasa, ular seramika yoki beton vazalar va maxsus qutilarga ekilgan bo'lishi mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Уралов А.С., Джонузакоев А.Е., Балгаева Ш.А. «Современные направления развития ландшафтной архитектуры в селах Узбекистана (на примере Самаркандской области) Самарканд-2015.
2. Uralov A.S. Adilova L.A. "Landshaft arxitekturasi" O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi - T.: Cho'lpon nomidagi N M IU, 2014. 384 b.
3. Исламова, Д. Г., & Абдалимова, З. (2023, February). ФУНКЦИИ ПАРКОВ ОТДЫХА В РАЙОННЫХ ЦЕНТРАХ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ. In Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies (Vol. 2, No. 2, pp. 113-116).
4. Gayrat, S., Salimjon, M. K., & Dilshod, Z. (2022). THE HEAT DOES NOT COVER THE ROOF OF RESIDENTIAL BUILDINGS INCREASE PROTECTION. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(2), 674-678.
5. Baxora, X., & Achilovna, S. I. (2023). YOSHLIK VA NAFOSAT SHAHRI NAVOIY RESPUBLIKAMIZNING YETAKCHI SANOAT MARKAZI. Journal of new century innovations, 22(4), 83-85.